

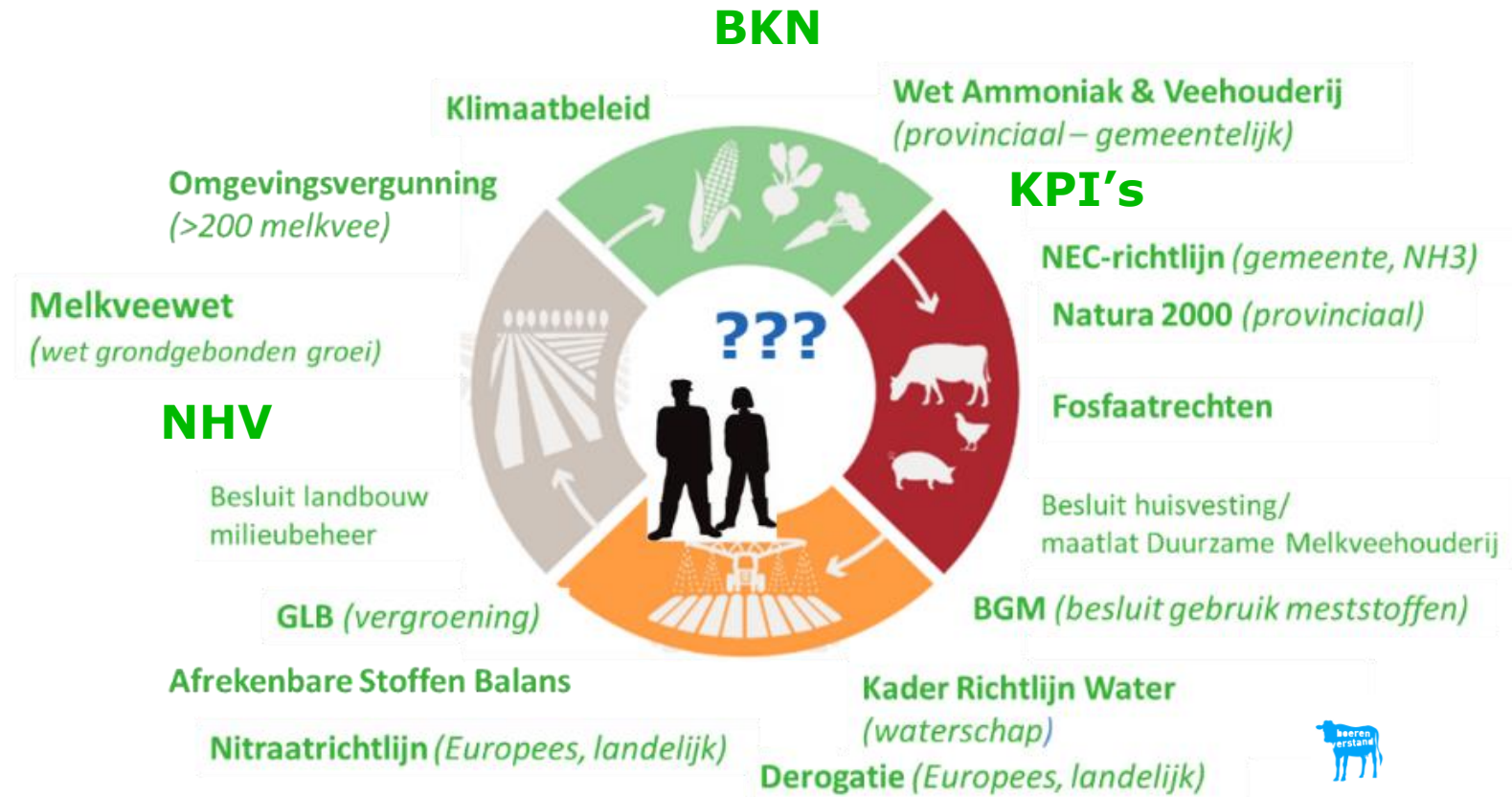

Natuurherstelverordening & basiskwaliteit natuur

Kansen en uitdagingen voor de landbouw

8-9-2026 | Anne van Doorn

Kansen voor de boer ?

Natuurherstelverordening

Langdurig en duurzaam herstel van biodiverse en veerkrachtige ecosystemen in de land- en zeegebieden van de lidstaten door middel van het herstel van aangetaste ecosystemen

NHV artikel	Relevantie Agrarisch gebied
Art. 4: Land-, kust- en zoetwater ecosystemen	Akker en weidevogels
Art. 5: Mariene ecosystemen	
Art. 8: Stedelijke ecosystemen	
Art. 9: Rivieren	Beekherstel
Art. 10: Bestuivers	Verbeteren diversiteit van bestuivers door herstelmaatregelen
Art. 11: Landbouwecosystemen	Verbeteren biodiversiteit van landbouwecosystemen Toenemende trend boerenlandvogels, graslandvlinderindex, organisch koolstof in minerale bodems, landschapselementen, vernatting/veenherstel
Art. 12: Bosccosystemen	Meer bomen

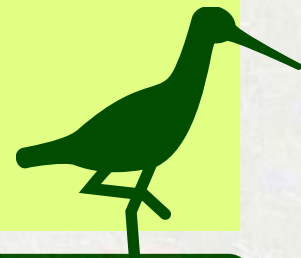
Artikel 11: Landbouw ecosystemen

1. De biodiversiteit van landbouwecosystemen te verbeteren.
2. Op nationaal niveau een toenemende trend realiseren voor minstens twee van de drie indicatoren:
 - a. graslandvlinderindex
 - b. ~~voorraad organische koolstof in minerale akkerbodems~~
 - c. percentage van het landbouwareaal met diversiteitsrijke landschapselementen
3. Populaties van algemene boerenlandvogelsoorten op nationaal niveau te herstellen
4. Organische landbouwbodems in ontwaterde veengebieden herstellen

NL-aanpak:

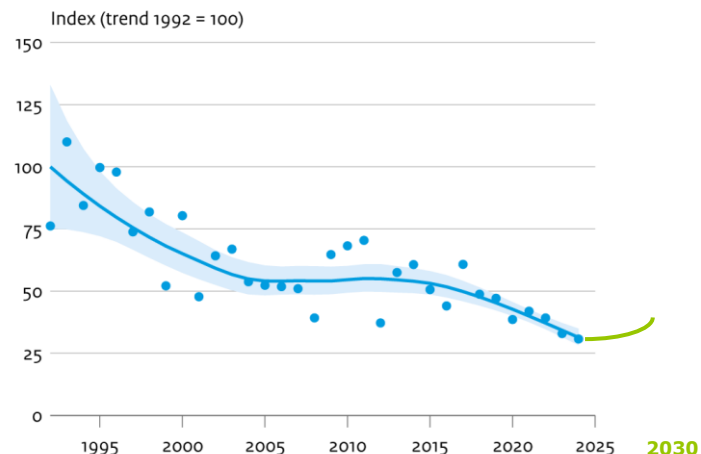
- 11.2 a en c gekozen
- Zoveel mogelijk uitgaan van bestaand beleid
- ANLb inzetten voor graslandvlinders, boerenlandvogels, landschap en veengebieden.
- extra budget Agrarisch Natuurbeheer, waarschijnlijk ook andere instrumenten nodig
- Nog weinig concreet

Artikel 11.2a Toenemende trend Graslandvlinderindex

- Europese index van 17 soorten Europese dagvlinders die voorkomen in graslanden:
- 7 meer algemene soorten: argusvlinder, bruin zandoogje, groot dikkopje, hooibeestje, icarusblauwtje, kleine vuurvlinder en oranjetipje.
- 4 zeldzamere soorten: bruin dikkopje, donker pimpernelblauwtje, dwergblauwtje en klaverblauwtje (NB & L)
- Toenemende trend realiseren in de periode 2024 - 2030

Populatie van graslandvlinders

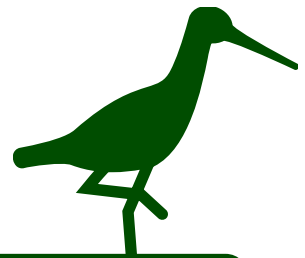

Bron: NEM (Vlinderstichting, CBS)

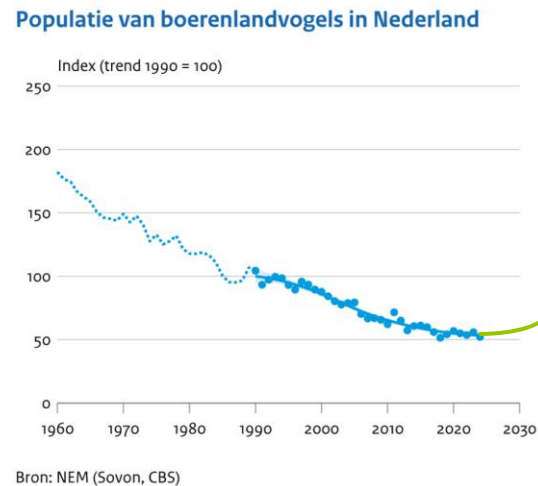
Artikel 11.2c Toenemende trend diversiteitsrijke landschapselementen

- Diversiteitsrijke landschapselementen (HDLF) (bufferstroken, akkerranden, houtwallen, heggen, sloten, poelen etc)
- Niet gebruikt voor productie, niet bemesten, geen bestrijdingsmiddelen.
- Vaststelling bevredigend niveau in 2030

Artikel 11.3 –Herstel populatie Boerenlandvogels

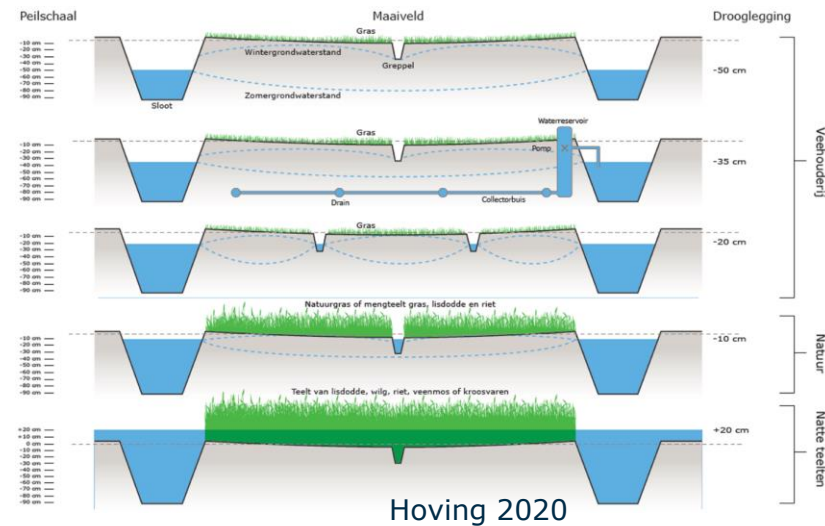
- 27 boerenlandvogels
- Dit zijn soorten met sterk uitgedunde populaties
- De boerenlandvogelindex 2025 =100%, herstel opgave:
 - 110% in 2030
 - 120% in 2040
 - 130% in 2050
- Naast weide-en akkervogels ook vogels van erf en dooradering, zoals spreeuw, steenuil, boerenzwaluw

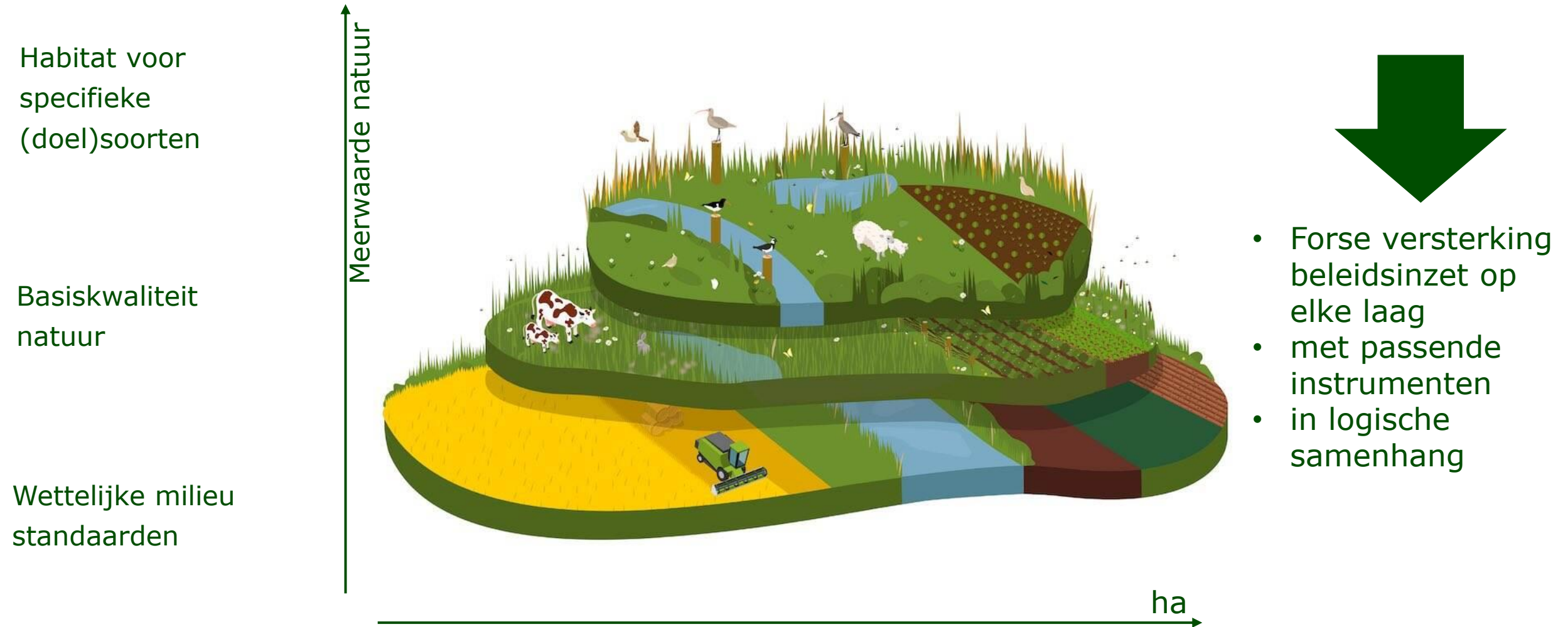
Artikel 11.4

Herstel organische landbouwbodems op ontwaterde veengebieden

- 180.00 ha landbouw areaal op ontwaterde veengebieden, waarvan 50.000 ha met geringe drooglegging
- Doel is vastgelegd in NHV, herstelmaatregelen op:
 - 2030: 30% (55.000 ha) en 7,5 % (14.000 ha) vernat
 - 2040: 40% (72.000) en 13,3 % (24.000) vernat
 - 2050: 50% (90.000) en 16,7 % (30.000) vernat

Wat is nodig voor toenemende trends vlinders, landschapselementen, vernatting veenweide en herstel populatie boerenlandvogels?

Wat moet er gebeuren en welke instrumenten zijn er?

Versterken
specifieke
habitatkwaliteit

Versterken
basiskwaliteit natuur,
groenblauwe
dooradering

Verlaging drukfactoren:
vermesting, vervuiling,
verdroging, versnippering

ANLb

Eco-activiteiten –Extensiverings,
omschakelingsregeling
Biodiversiteitsmonitor mvh / ab,
doelsturing

GLB-conditionaliteit, mestbeleid,
ruimtelijk /grond beleid
Beeindigingsregelingen,
vergunningverlening

Wettelijke milieu standaarden & Eisen aan goede landbouw praktijk

Habitat voor
specifieke
(doel)soorten

Basiskwaliteit
natuur

**Wettelijke
milieu
standaarden**

- Mestbeleid (gebruiksnormen, uitrijperiodes, bufferstroken en teeltmaatregelen)
- Gewasbeschermingsmiddelen: (toelatingsbeleid, gebruiksnormen en hoofdlijnen akkoord)
- GLB
 - Beheers eisen – KRW, NR, VHR
 - Goede Landbouw en Milieu conditie (blijvend gras, bufferstroken, minimale bodembedekking, gewasrotatie etc)

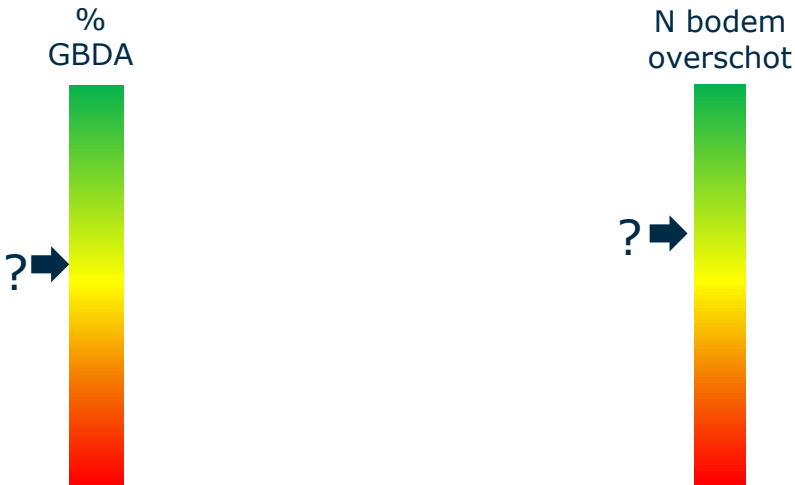

Basiskwaliteit Natuur

De condities waarbij algemene soorten weer algemeen zijn

9. Hoeveelheid huidige / kruidenrijke / blauwe elementen	10. Connectiviteit	1. Nutriëntengehalte water	5. Nutriëntengehalte bodem	8. Rust (stilte, donkerte, menselijke nabijheid, trillingen)	12. Mate ecologisch beheer landschapselementen	13. Mate ecologisch beheer percelen	14. Mate ecologisch beheer water
	11. Inheemsheid, variatie, structuur	2. Waterverontreiniging	6. Bodemverontreiniging				
		3. Helderheid	7. Zuurgraad + buffer				
		4. Waterhuishouding					
Aanwezigheid landschapselementen	Kwaliteit landschapselementen	Water	Bodem	Rust	Land		Water
Inrichting		Abiotiek			Beheer		

Conditioes meten met indicatoren, maar eerst heel wat vragen te beantwoorden:

- Welke indicatoren ?
- Op welke schaal ? plot? perceel? bedrijf? landschap?
- Welke streef/ advieswaarden ?
- Als de streefwaarden behaald worden, kun je dan spreken van een basiskwaliteit natuur? Zijn dan de algemene soorten weer algemeen -> validatie!

Habitat voor specifieke (doel)soorten

Basiskwaliteit natuur

Wettelijke milieu standaarden

Binnenkort: Handreiking BKN landelijk gebied

Welke instrumenten voor versterken basiscondities?

Versterken
gebiedsspecifieke
natuurkwaliteit

Versterken
BKN, GBDA

Verlaging drukfactoren:
vermesting, vervuiling,
verdroging, versnippering

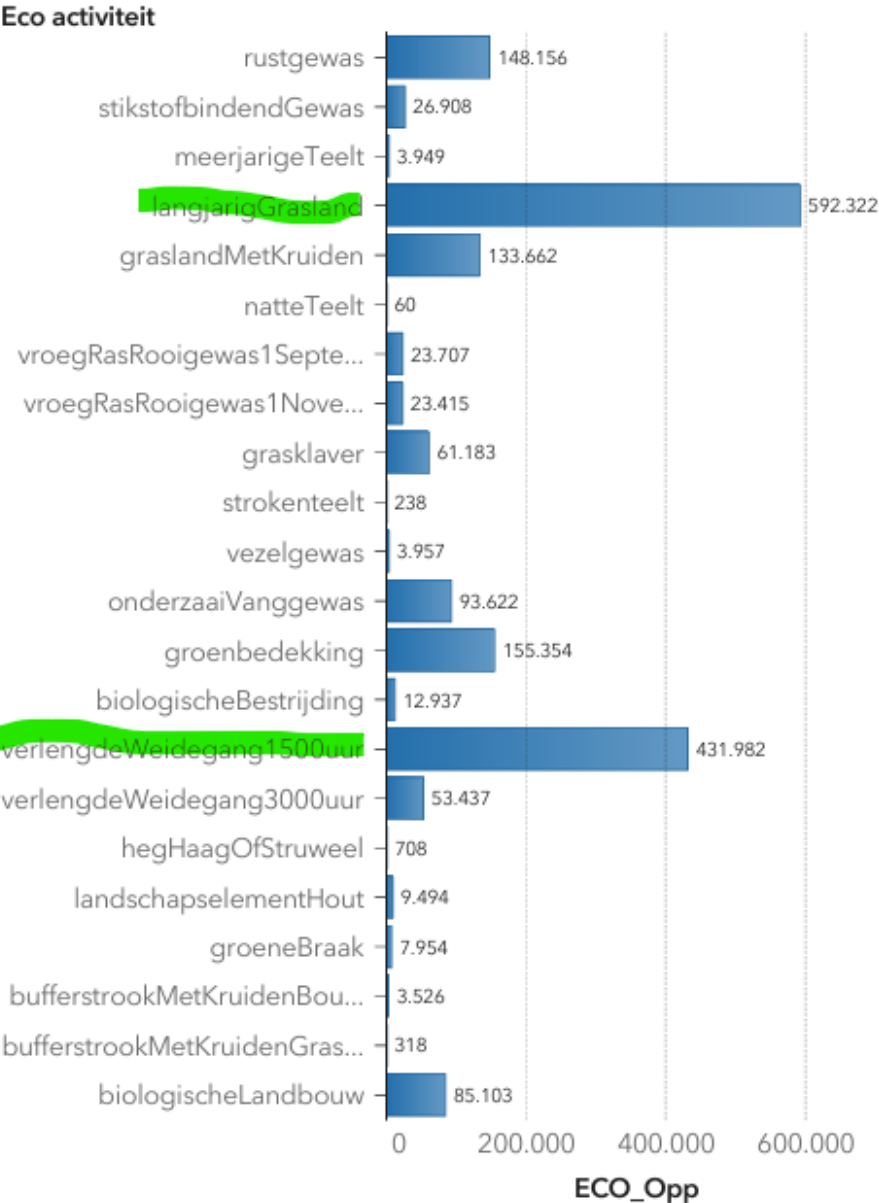
ANLb

Ecoregeling –
Biodiversiteitsmonitor /KPI's
Extensivering- en
omschakelingsregeling
doelsturing

Mestbeleid, ruimtelijk /grond
beleid
Beeindigingsregelingen,
vergunningverlening

Wat kunnen we verwachten van de GLB – ecoregeling ?

2.1 Oppervlakte per eco activiteit

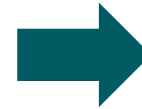

5.1 Oppervlakte per eco activiteit en regio

Biodiversiteitsmonitor / KPI's, basisgedachte

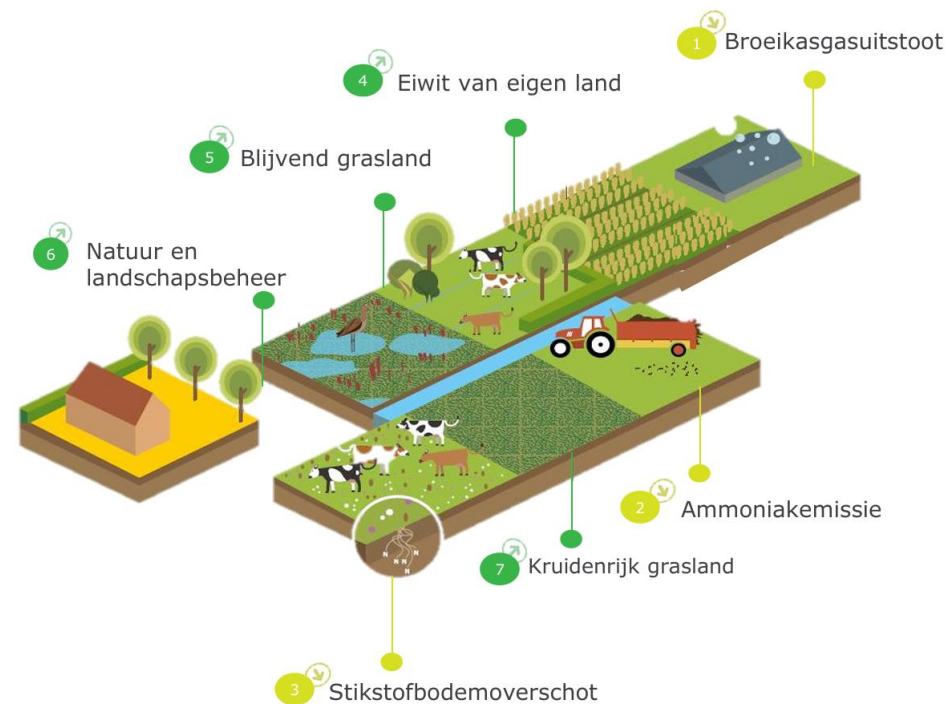
1. Op **bedrijfsniveau integraal** werken belangrijkste duurzaamheidsopgaven (biodiversiteit, klimaat, bodem, water)
2. **Concrete doelen staan centraal** en maken duidelijk hoe individuele boeren kunnen bijdragen
3. Prestaties kunnen betrouwbaar gemeten worden door **KPI's**.
4. KPI's vormen **gezamenlijke taal** die wat door verschillende publieke en private partijen gebruikt kan worden
5. Publieke en private partijen zorgen voor **effectieve prikkels** waardoor prestaties verbeteren.

Kritische prestatie indicatoren als
gezamenlijke taal

Voorbeeld uit de praktijk Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij

Tabel Duurzame ontwikkeling 2026

Thema's	Indicatoren	Drempelwaarde (start toeslag)	Toeslagen				Topwaarde (maximale toeslag per 100 kg melk)
 DIERGEZONDHEID EN -WELZIJN	 Levensduur (jaren + maanden + dagen)	€0,00	5 jaar en 10 maanden			7 jaar en 10 maanden	€0,10
	 Kalveropfok (KalfOK)	€0,00	75 punten			95 punten	€0,10
 KLIMAAT	 Broeikasgasuitstoot (gram CO ₂ -eq/kg meetmelk)	€0,00	925 g CO ₂ -eq			700 g CO ₂ -eq	€1,50
	 Stikstofbedrijfsbalans (kg N/ha)	€0,00	225 kg N/ha			40 kg N/ha	€0,30
 BIODIVERSITEIT	 Eiwit van eigen land (% eiwit van eigen land in rantsoen)	€0,00	50%			80%	€0,30
	 Natuur & Landschap (% beheeroppervlakte)	€0,00	10%			50%	€0,40
 WEIDEGANG	 Weidegang	€0,00	Deelweidegang €0,40		Volledige weidegang €1,30		

Voorbeeld uit de praktijk: *Ik wil eerlijke zuivel*

THEMA	INDICATOR (KPI) EN DOEL	BRONS	ZILVER	GOUD	PLATINA
Hoofd KPI's (weging 2x)		Drempelwaarde	Drempelwaarde	Drempelwaarde	Drempelwaarde
Dierenwelzijn	Weidegang (uur/jaar) ¹				
Nutriënten	Tankmelkureum (mg/100g)				
	Stikstof bedrijfsoverschot (kg/ha) ²				
	Stikstof bodemoverschot (kg N/ha)				
Biodiversiteit	Ammoniak emissie (kg NH ₃ /ha)				
	Kruidenrijk grasland productief (%)				
	(waarvan extensief kruidenrijk grasland (%) ³)				
	Aandeel agrarisch natuurbeheer (%)				
Sub KPI's (weging 1x)					
Klimaat	Broeikasgasemissie (CO ₂ -eq/kg melk)				
Bodem	Blijvend grasland (%)				
Circulariteit	Eiwit van eigen land en eigen regio <20 km (%)				
Water	Gewasbescherming (MBP)				
Nutriënten	Fosfaat bodemoverschot (kg P/ha)				
Biodiversiteit	Groenblauwe dooradering (%)				

Hoe
verhouden
deze
waarden zich
tot streef-
/advies
waarden voor
basiskwaliteit
natuur ?

Voorbeeld uit de praktijk: Biodiversiteitsmonitor akkerbouw

1 Stikstofbodemoverschot
Het verschil tussen de aanvoer van stikstof via meststoffen, depositie, biologische binding en een mineralisatie en de afvoer van stikstof via het geoogste product en ammoniakemissie naar de lucht

2 Ammoniakemissie
De uitstoot van ammoniak bij bemesting en teelt.

3 Fosfaatoverschot
Hoeveelheid landschapselementen zoals houtwallen, sloten en akkerranden op het bedrijf.

4 Broeikasgasemissie
De totale uitstoot van broeikasgassen van het bedrijf.

5 Organische stofaanvoer
Aanvoer van effectieve organische stof uit mest, gewasresten en groenbemesters.

6 Gewasdiversiteit
Ruimtelijke diversiteit aan gewassen (bouwplan) in een teeltjaar en de ruimtelijke verdeling van percelen (randdichtheid)

7 Rustgewassen
Aandeel rustgewassen in het huidige bouwplan

8 Gewasrotatie (index)
De diversiteit en intensiteit van de gewasvolgorde in de tijd (6 jaar terug) en ruimte (alle percelen).

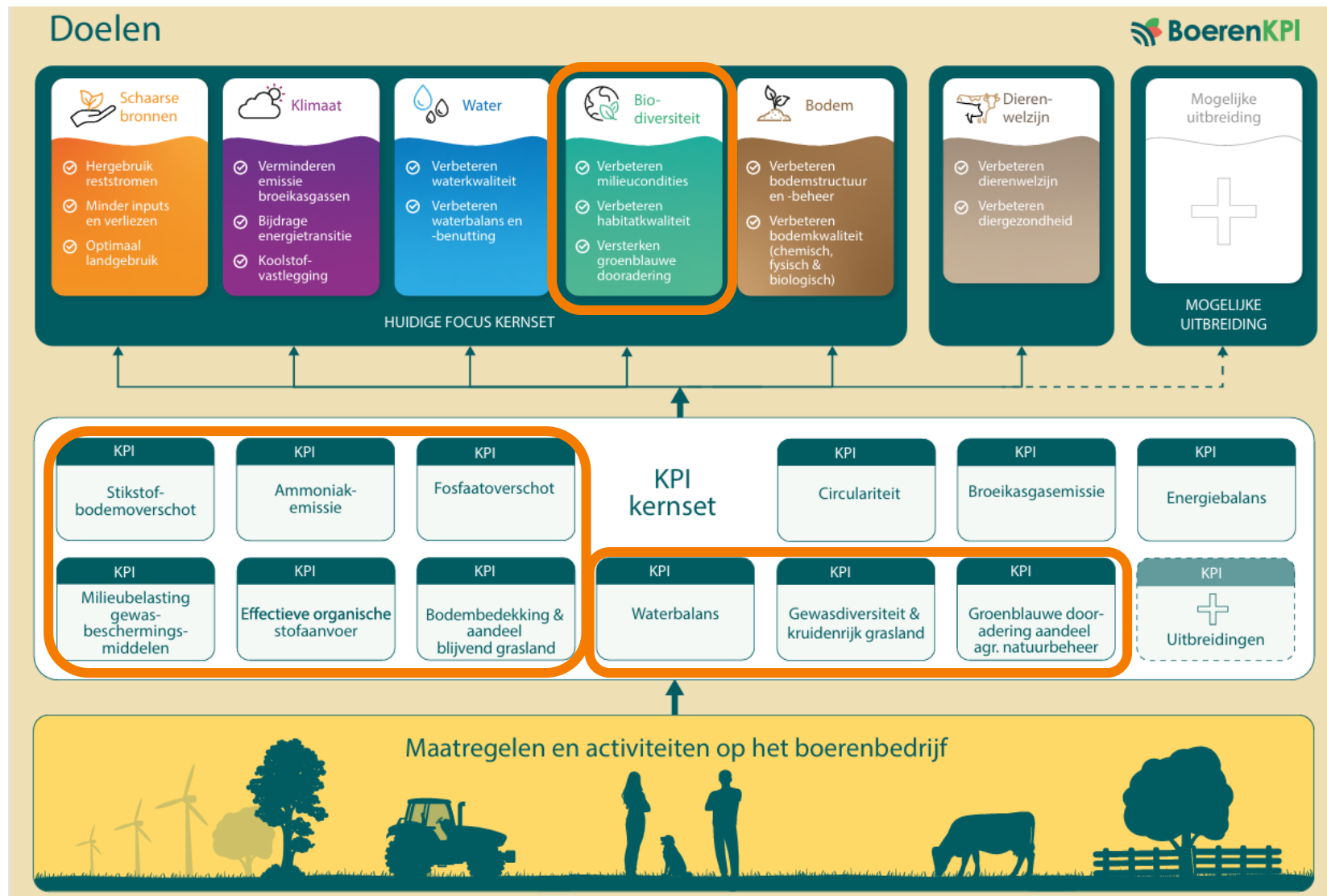
9 Groenbedekking
Het percentage van het jaar dat de bodem bedekt is met gewas, groenbemester of stoppel.

10 Impact gewasbescherming
De milieubelasting van gewasbeschermingsmiddelen op bodemleven, oppervlaktewater en grondwater, uitgedrukt in milieubelastingpunten en aantal overschrijdingen

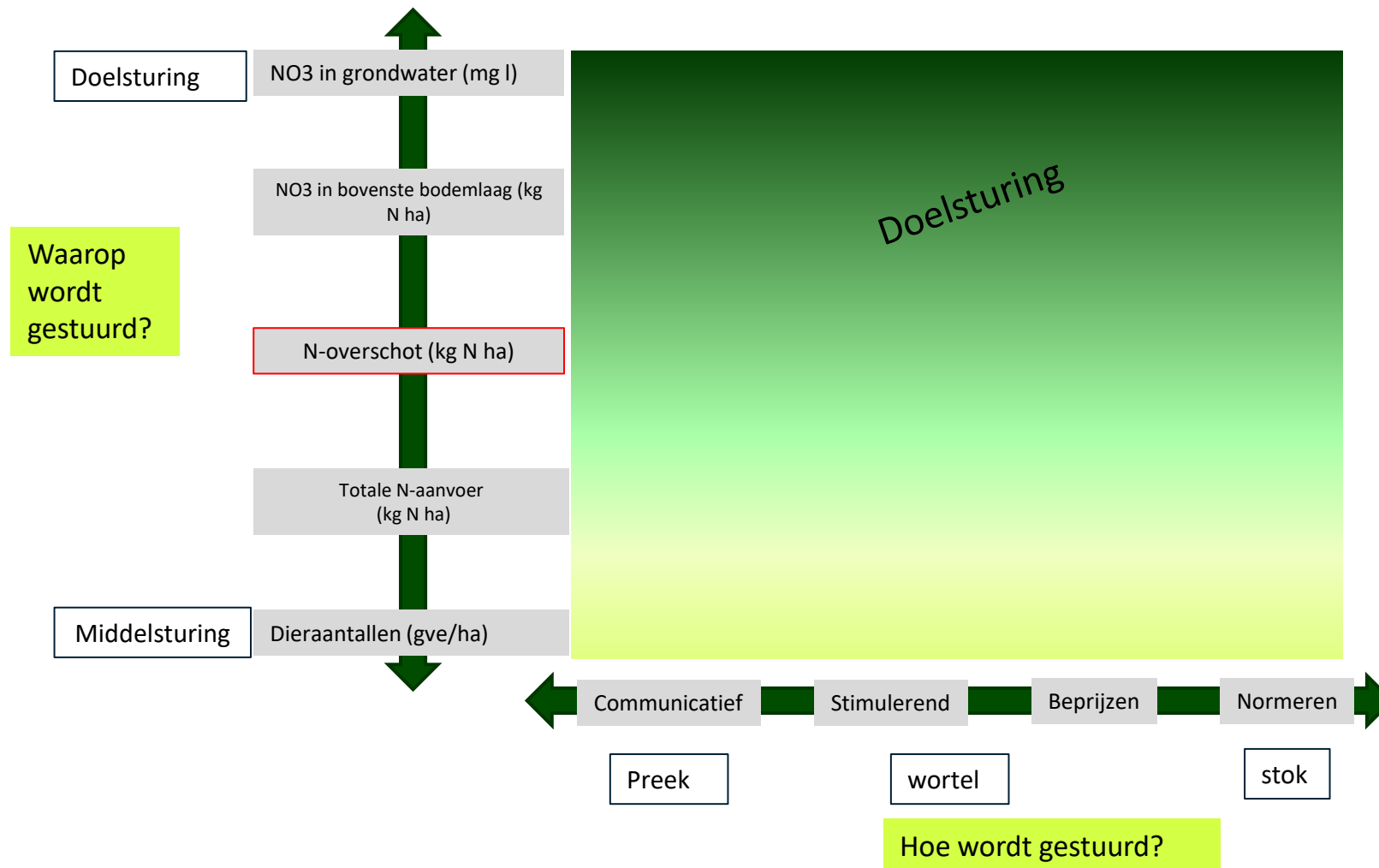
11 Groenblauwe dooradering
Hoeveelheid landschapselementen zoals houtwallen, sloten en akkerranden op het bedrijf

12 Agrarisch natuurbeheer
Het percentage bedrijfsoppervlak met natuur en landschapsbeheer.

Doelsturing, welke doelen en indicatoren ?

Doelsturing; waarop en hoe ?

Impact van sturen met KPI's nog lastig in te schatten

- Inzicht is voor boeren en overheden cruciaal om integraal te verbeteren
- KPI's geeft dit inzicht en maken concreet wat er nodig is.
- Te gebruiken voor lichte vormen van sturing (bv provinciale regelingen voor prestatie beloning, duurzaamheidspremies via de keten)
- **Borging van de kwaliteit en betrouwbaarheid van data zijn belangrijke uitdagingen**
- **Voor zwaardere vormen van sturing is de set nog niet klaar**
- → Integraal inzicht noodzakelijk, goede voorbeelden in de praktijk, maar effecten nog lastig in te schatten

Wat kunnen we verwachten van het ANLb?

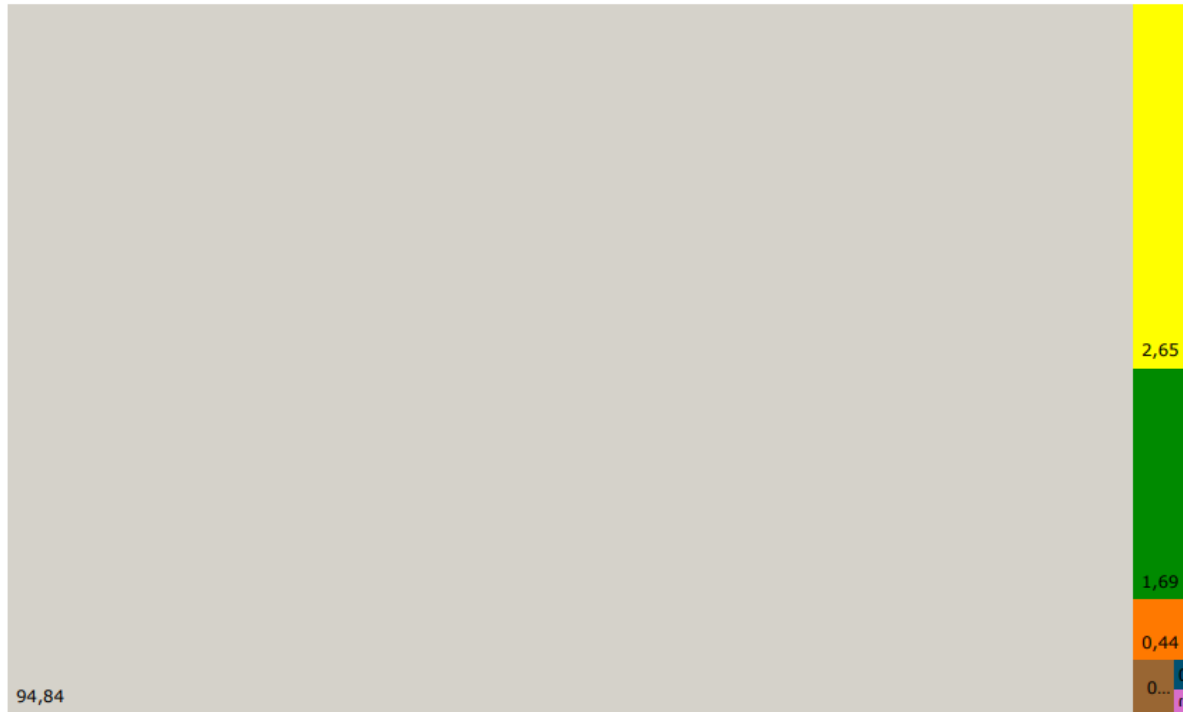
Habitat voor
specifieke
(doel)soorten

Basiskwaliteit
natuur

Wettelijke
milieu
standaarden

■ zonder ANLb ■ ANLb - legselbeheer ■ ANLb - zwaar graslandbeheer
■ ANLb - Akkerbeheer ■ ANLb - Landschapselementen ■ ANLb - Sloot- en poelbeheer
■ ANLb - overig

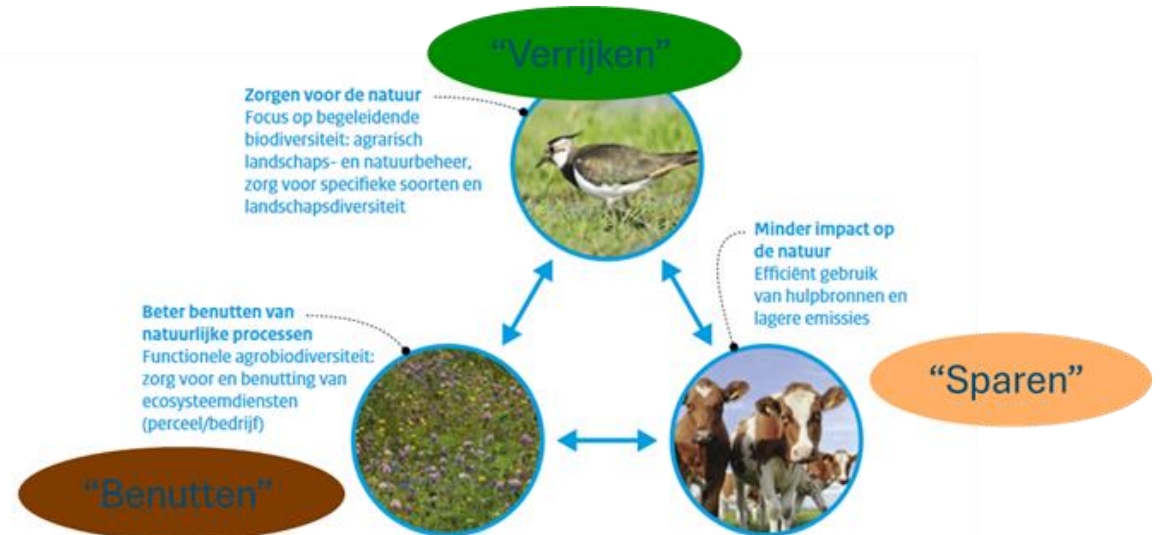
Conclusies ecologische evaluatie ANLb:

- In het gunstigste geval *vertraagt* het ANLb de achteruitgang van boerenlandvogels
- Voor meeste soorten geen positieve trend
- Meer geclusterd zwaar beheer nodig

Visser & Kleyheeg 2025

Voor positieve trend boerenlandvogels is meer & zwaarder ANLb nodig dit vergt verandering bedrijfssysteem

- meer dan 20% zwaar ANLb is op een gangbaar bedrijf moeilijk in te passen
- verandering van bedrijfsvoering naar meer extensief is nodig
- Bv biologisch, regeneratief of natuurinclusief

Bron: Van Doorn et al. 2016

Natuurinclusieve melkveehouderij, concreet!

indicator / KPI	eenheid	Grenswaarden NIL-niveaus			
		NIL 1a	NIL 1b	NIL 2	NIL 3
Aandeel agrarisch natuurbeheer (inclusief extensief kruidenrijk grasland)	% totaal bedrijfsareaal		≥ 10	≥ 20	≥ 40
Aandeel GBDA inclusief FAB randen	% totaal bedrijfsareaal		≥ 2.5	≥ 5	≥ 10
Gebruik N kunstmest	kg N / ha	≤ 50		≤ 50	0
Ammoniakuitstoot (kg NH3/ha)	kg NH3 / ha	≤ 50		≤ 50	≤ 40
N bodemoverschot	kg N / ha	≤ 120 klei ≤ 100 zand ≤ 270 veen		≤ 120 klei ≤ 100 zand ≤ 270 veen	≤ 90 klei ≤ 70 zand ≤ 250 veen
Eiwit van eigen land	% van totaal aangevoerd eiwit	≥ 65		≥ 65	≥ 85
Weidegang	uur / koe / jaar	≥1500		≥1500	≥ 2500
Aandeel langjarig grasland (kan overlappen met extensief kruidenrijk gras)	% totaal areaal gewaspercelen	≥ 50		≥ 50	≥ 90
Aandeel productief kruidenhoudend grasland (tov overig grasland areaal)	% totaal areaal gewaspercelen (excl. kruidenrijk & langjarig)	≥ 20		≥ 20	n.v.t.

Van Doorn 2025

NHV een kans voor de landbouw? Ja, mits....

- **Forse inspanning** nodig voor NHV doelrealisatie, zeker voor landelijk gebied. De landbouw speelt een **sleutelrol** maar kan deze alleen uitvoeren wanneer:
 1. Betalingen voor biodiversiteit **een volwaardig onderdeel** zijn van het bedrijfsinkomen
 2. Er **meer instrumenten beschikbaar zijn dan alleen ANLb**, want:
 - a) Basis op orde: wettelijke milieu standaard & basiskwaliteit natuur -> andere instrumenten nodig
 - b) Meer zwaar ANLb is lastig inpasbaar voor gangbare bedrijven -> verandering van bedrijfsstrategie is nodig
 - c) Zwaar & geclusterd beheer is lastig te realiseren met alleen vrijwillige maatregelen
 3. Er meer **natuurinclusief beleid voor grond** is.

Wat is nodig?

Van beheermaatregelen op perceelsniveau naar systeemherstel op gebiedsniveau door:

1. Met een **gebiedsspecifieke** invulling, werken aan **basiskwaliteit natuur**
2. Naast losse ANLb pakketten, regelingen die een ontwikkeling naar **natuurinclusieve bedrijfssystemen** mogelijk maken
3. Ondersteuning dmv verschillende instrumenten (grondbeleid, eco-activiteiten, extensiveringsregeling, doelsturing, ANB) in **logische samenhang**.
4. Verbeteren **data beschikbaarheid en kwaliteit** van KPI's
5. **Betalingen voor biodiversiteit** die verder gaan dan de huidige vergoeding voor gederfde inkomsten / bijkomende kosten

